

Јелена Б. БАБИЋ-АНТИЋ*

Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем
у Косовској Митровици

Мелина М. НИКОЛИЋ**

Алфа БК Универзитет, Факултет за стране језике, Београд

РАЗВОЈ ИСТРАЖИВАЊА ОДНОСА ЈЕЗИКА И РОДА У АНГЛОФОНОЈ И СРПСКОЈ ЛИТЕРАТУРИ

Апстракт: Питање родних разлика представља значајну друштвену тему у многим научним областима, од социологије и антропологије до лингвистике и социолингвистике. Истраживањима корелације рода са релевантним факторима посвећено је много пажње током последњих неколико деценија. У овом раду биће речи о теоријским основама утемељеним од стране неких од најистакнутијих аутора у области социолингвистике и критичке анализе дискурса. Циљ рада је да представи развој истраживања односа језика и рода, као и могуће тенденције у даљим истраживањима.

Кључне речи: језик и род, родно осетљива језичка политика, социолингвистика, критичка анализа дискурса.

Род као социјални конструкт препознат је у многим научним дисциплинама као што су социологија, антропологија, комуникологија, психологија, социолингвистика и многе друге. Проблематика рода као концепта који корелира са свим осталим феноменима којима се баве наведене области до данашњег дана је прошла кроз бројне фазе. Такав је случај и са истраживањима односа језика и рода која представљају сталну инспирацију за многе ауторе у области социолингвистике и шире.

Социолингвистичка истраживања утицаја рода на језик постајала су све бројнија, а њихова путања и историјат развијали су се и мењали до данашњих дана. Када то кажемо, пре свега мислимо на изучавање родно-језичких корелација у англофоној литератури, али и у нашој средини. Обзиром да су изучавања језика и рода у социолингвистици од 70-их година двадесетог века до данас прошла кроз три фазе, у некој мери је изненађујуће што питање односа језика и рода наставља да буде тема. Томе је у одређеној мери допринео и субјективни став самих истраживача који су деценијама заснивали своја истраживања на питању која је разлика између мушкој и женској језика, несвесно наносећи штету и доприносећи одржању дискриминаторних родних пракси (Bergvall 2014: 6).

* Ванредни професор, Јелена Бабић Антић, jbabicantic@gmail.com; jelena.babic@pr.ac.rs

** Ванредни професор, Мелина Николић, nikolic.melina@gmail.com

На потребу за променама углавном су указивали истраживачи често називани *феминистички насиројеним*. Најгласније тежње за променама појавиле су се 80-их година двадесетог века током друге фазе у развоју родно-језичких истраживања познате као „*теорија различитости*” (Филиповић 2009а: 129). Тада је група тзв. „*феминистичких лингвисткиња*” објавила књигу под називом „*A handbook of non-sexist writing*” (Cameron et. al. 1980 у Влаховић 2003: 73-87). Ипак, већина социолингвиста ће се сложити да прекретницу у овој области представља књига Робин Лејкоф (Robin Lakoff) под називом „*Language in woman's place*” (1975). Лејкоф је успела да овом студијом по први пут укаже на комплексан однос и корелацију између језика и рода, виђену кроз призму многих научних дисциплина попут антропологије, социологије, психологије, социолингвистике и других.

Више од четири деценије након пионерске студије у области језика и рода, дошло је до промена у извесној мери. Положај и видљивост жена у друштву и језику у друштвима Западне Европе се знатно променио. Ситуација у нашој средини је нешто другачија. Разлози за то су бројни а у њих спадају друштвено уређење земље (знамо да је Србија била земља комунистичког блока), патријархални и културни модели који су неговани и опстају у друштву, историјске чињенице и социо-економске околности у којима се одређено друштво налази, као и владајућа језичка политика и планирање.

ИСТОРИЈАТ ИСТРАЖИВАЊА ОДНОСА ЈЕЗИКА И РОДА

Иноватором и творцем првог социолингвистичког метода сматра се Вилијам Лабов (William Labov) који је својим истраживањем у Њујорку и на острву Мартин виноград (1963) (енгл. *Martha's Vineyard*) начинио прекретницу у даљим социолингвистичким истраживањима и тиме обележио прву фазу истраживања односа језика и рода, познату као *теорија доминације*. Као истраживач он се највише руководио резултатима прикупљеним квантитативном методом, али је ипак истицао значај несметаног тока разговора у друштвеној заједници и по први пут поменуо значај тзв. „*посматрачевог парадокса*” у чланку „*The intersection of sex and social class*” (Labov 1990). Он се превасходно бавио везом између језичких и друштвених варијација уз третирање рода као део скупине социјалних фактора. Закључак до кога је у својим истраживањима дошао, између осталог указује да су у језичкој промени „*одоздо на горе*” (енгл. „*bottom-up*”) жене главни покретачи. Навео је да је питање престижа један од покретача настанка језичких промена чији су актери жене: „У свим заједницама овде поменути, деца уче основе свог матерњег језика од својих примарних скарбника, који су жене. Иако су мушке фигуре присутне и без сумње делотворне, рана изложеност фонетским експонентима језичких категорија, јесте изложеност женском обрасцу” (Labov 1990: 219).

По моделу који је Лабов спровео у Њујорку (1963), Традгил је спровео истраживање у Норвичу (Trudgill 1972). Његови резултати су показали да жене у мањој мери користе нестандардни варијетет у односу на мушкарце у истој класној категорији.¹

1 Trudgill (1972) према Talbot (2010: 22).

Већу наклоњеност жена стандардном језичком варијетету Традгил објашњава као последицу положаја у друштву. Тај је положај био мање стабилан у односу на мушки, па је врло вероватно да је женама битно да свој статус и положај осигурају на сваки могући начин, па и лингвистички.

Током 80-их година двадесетог века прва фаза или теорија доминације замењена је „теоријом различитости.” (Филиповић 2009а: 129) У основи ове теорије је став да мушкарци и жене говоре различитим дијалектима. Новину је представљала тежња да жена буде посматрана у нешто равноправнијем положају у односу на мушкарца. Разлике у говору мушараца и жена аутори објашњавају као последицу различите социјализације дечака и девојчица. Њихови комуникативни обрасци се разликују па су многи истраживачи били склони генерализацији. Преовладало је веровање да су жене у комуникацији склоније заједнишву, кооперацији и подршци; са друге стране, за мушкарце се сматрало да се одликују такмичарским ставом и потребом да свој став наметну саговорницима.

Екерт (1989) је спровела истраживање у средњој школи посматрајући две адолесцентске групе, од којих су једну чинила деца из средње класе, а другу деца из радничке класе:

„Информације о гласовним променама које се јављају међу адолесцентима у предграђу Детроита доказују да род има читав низ утицаја на настанак језичких варијабла, као и да значај који род има за варијације не може бити сведен на мушки или женски говор, или мање или више конзервативан језик” (Екерт 1989: 245).

Заључак студије је био да постоји велика потреба за истраживањима великих размера, те да утицај рода као социјалне категорије, као и свих осталих фактора, никако не може бити истог интензитета у свим случајевима, говорним заједницама, друштвеним, културним и историјским околностима: „Нема очигледног разлога да верујемо да је однос између категорије рода и језичких варијација једноставан и константан” (Екерт 1989: 245).

Слично Екертовој, Танен (1990) је истакла да ниједан комуникацијски образац не мора да буде у директној вези са родом. Ово схватање је на неки начин резултирало појавом тзв. *делатне заједнице* („community of practice”) коју су први пут поменуле Екерт и МекКонел-Гинет (Eckert, McConnell-Ginet 1992). У питању је концепт унапређенији од говорне заједнице. Појава новог концепта најавила је треће раздобље родно-језичких истраживања, познато под називом „теорија перформативности” (Филиповић 2009а).² Сада се род посматра као „континуум” јер има смисла говорити о степену „женствености” и „мужевности” (Talbot 2010). Судећи по овој теорији „род представља динамичку категорију коју сви ми изграђујемо током целог свог живота” (Филиповић 2009а: 131).

Многи аутори су приградили концепт делатне заједнице који је социолингвистичка истраживања одвео много даље. Бергвал (Bergvall 1999) је у чланку „*Toward a comprehensive theory of language and gender*” истакла њен значај:

„Делатна заједница представља одговарајући метод којим се може приступити комплексном укрштању модерних западних и других друштава где су родне улоге

2 (Butler 1990) цитирано у (Филиповић 2009: 131).

доведене у питање; где чланови групе у традиционалним областима испољавају различите обрасце понашања” (Bergvall 1999: 279).

Слично њој, Холмс и Мајерхоф (Holmes, Mayerhoff 1999) у раду „*Theories and methodologies in the new language and gender research*” коментаришу увођење метода *делатне заједнице* у социолингвистику. Сазнајемо да је у питању метод који подразумева да се деловање „*делатне заједнице*” мора посматрати у континуитету и редовним временским интервалима. У центру истраживања је спрега између чланова заједнице, њихова интеракција и заједнички подухват. Резултати истраживања које су разни аутори спровели уз помоћ делатне заједнице, одбацили су сваку генерализацију као контрапродуктивну:

„Идеја да су жене склоније да својом причом успостављају везе са пријатељима док су мушкарци ти који теже дистанцирању, маскира комплексност конверзацијске интеракције. Везе могу бити успостављене на много начина, а у овој студији и дечаки и девојчице конструкцијом наративних облика, подједнако успостављају везе са свим осталим пријатељима. (...) Значење сваке интеракције је комплексно и изразито повезано са контекстом дешавања” (Cheshire 2000: 260).

Велики број аутора у својим истраживањима истиче значај контекста. Галбот (Talbot) је у књизи „*Language and gender*” (Talbot 2010) дала своје виђење родности у језику и истакла утицај мас-медија на родно-језичку стварност и језичке варијације. Посматрајући род као социјални конструкт који сви ми изграђујемо током живота, у свакодневном језику „има смисла говорити о *мужевним женама* и *женственим мушкарцима*” (Talbot 2010: 7). Тиме је Галбот указала на потребу да род треба сматрати континуумом, посебно када се у обзир узму трансексуалност, хомосексуалност и слично. Покушаје да се докаже постојање фундаменталних биолошких разлика у менталном капацитету мушкараца и жена, Галбот одбацује као неубедљиве и не сматра их релевантним: „Лингвистичка интеракција је очигледно понашање које се учи и нема сврхе покушавати да се на њега укаже причом о урођеним квалитетима” (Talbot 2010: 11).

РОДНО-ЈЕЗИЧКА РЕАЛНОСТ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

У већини језика на западу, промене у језику у циљу избегавања родне дискриминације узеле су маха. У том процесу су посебну улогу одиграле тзв. „феминистичке лингвистичке” али и сви они који препознају постојање сексизма у језику и на било који начин својим индивидуалним деловањем желе да допринесу постизању родне равноправности.

Специфично на свој начин, наше друштво на овакве тежње и указивање на постојање родне неравноправности у српском језику углавном реагује негативно, сматрајући поменуте тежње „навалентно-феминистичким.” Другим речима, деловање „феминистичкиња” углавном наилази на осуде и неодобравање, а понајмање на подршку. Ипак, постоји и део српске лингвистичке јавности који препознаје потребу за променама и у том циљу предузима кораке који би могли резултирати тзв. променама по принципу „одоздо на горе.” У вези са тим Филиповић наводи:

„Свака врста родно осетљиве језичке политике и планирања има за циљ унапређење родне равноправности и једнакости. У нашој средини, на пример, први циљ још увек јесте да се међу члановима академске и шире јавности развије свест о постојању сексизма у језику и структурној и семантичкој асиметрији која не кореспондира са језичком структуром, већ са патријархалним културним моделом и традиционалном језичком идеологијом присутном у нашој друштвеној средини” (Филиповић 2009б: 122).

Судећи по ставу који износи Филиповић, као и онај део српске лингвистичке јавности која упозорава на сексизам и родно дискриминисање у језику „наше друштво услед патријархалног културног модела коме смо сви изложени од малена, не препознаје родну неједнакост у језику.” (Филиповић, 2009а: 135) Истраживања која се махом спроводе на нашим просторима углавном су базирана на такозваном микро-социolingвистичком нивоу. Као један од проблема који је уочен у скоро свим анализираним језицима, Филиповић наводи „асиметрично представљање и тумачење значења именица које означавају жене и мушкарце у дискурсу” (Филиповић 2009а: 116).

Услед фактора и утицаја активних на овом поднебљу, са променама у нашем језику и друштву није се одмакло далеко. На западу се махом спроводе „макро-социolingвистичка истраживања која обухватају интердисциплинарне методе социolingвистике и критичке анализе дискурса. Таква истраживања су код нас мање заступљена (Филиповић 2009а). За промене које би се одвијале по принципу „приступ од врха” („top-down approach”) потребно је да родну асиметричност у језику препозна „елита језичких планера” као и да дође до промене у смеру језичке политике која се води у нашем друштву. Међутим, такве промене сигурно неће уследити у скорије време, па се још увек може говорити о променама „одоздо на горе” („bottom-up”). Истраживања које спроводе Филиповић и Савић, затим активности „женских студија” и појединих институција попут САНУ и Матице Српске, као и свих појединачних активности од стране предузећа која су заинтересована да у оквиру свог пословања унапреде комуникацију својих запослених и учине је политички коректном, родно равноправном, тј. онаквом каква би и требала бити у 21. веку, само су неки од покушаја да дође до промена у извесној мери.

Истражујући родну оптерећеност у језику, сексизам и дискриминаторни начин на који се у српском језику говори о женама, Савић³ примећује да је улога мас-медија од кључног значаја у смислу да доприноси асиметричној употреби граматичког рода, тј. употреби мушког морфолошког облика за именице које означавају и мушка и женска занимања. Савић износи виђење да употребом именице женског рода „аутори новинских чланака који извештавају о женама, стављајући њену полност у први план, то увек чине са негативном конотацијом и тенденциозним омаловажавањем, или је пак чине потпуно невидљивом у језику” (Савић 1998: 28). Циљ коме треба тежити је „избегавање родне дискриминације у језику и употреба политички коректног језика.” (Савић 1998: 29) Са циљем неутралисања

3 Савић (1998) је спровела истраживање на око 500 текстова о женама у три дневна листа у Србији а затим анализирала спонтани говор у приватним институционалним ситуацијама у трајању од 16 година (1980-1996).

родне дискриминације у српском језику, Савић предлаже две стратегије и то „симетрију и неутрализацију разлика.“⁴ Симетрија подразумева да се оба рода учине једнаким у језику, док би се неутрализација разлика остварила бирањем језичких израза који бришу видљивост само једног рода. Стратегије које она предлаже обухватају: одвајање цртом мушког и женског облика именица за одређено занимање (*учиџель/-ица* или *учиџель/учиџельица*), затим неутрално представљање јавних функција (нпр. *џисање зайисника* уместо *зайисник/зайисничарка*); као и решења за тзв. „лексичке џразнине“. Реч је о облицима именица неких занимања за које у нашем језику не постоји облик у женском роду (нпр. *џилоџ/џилоџкиња?*). Обзиром да овај облик звучи „рогобатно“ Савић предлаже употребу речи *жена* уз именицу за занимање у мушком роду, нпр.: „*жена џилоџ*“, „*жена вайроџасаџ*“, „*жена секретџар сџеџџ дейарџменџа*.“ (Савић 1998: 32) За конкретним решењима која би допринела употреби родно осетљивог језика аутори стално трагају, те је као резултат тих напора 2020. године представљен „Водич за употребу родно осетљивог језика у јавној управи у Србији“, ауторки Савић и Стевановић, подржан од стране Мисије ОЕБС-а у Србији.

Покушај уношења промене у родно осетљиву језичку стварност у српском друштву комантарише и Филиповић која истиче да је званична језичка политика у рукама оног дела лингвистичке јавности који „не препознаје родну неједнакост, у складу са образовањем заснованим на прескриптивним граматикама стандардног српског језика и патријархалним културним моделом“ (Филиповић 2009б). Ипак, она верује да су промене могуће и истиче да „уз деловање заинтересованих делатних заједница, што и представља приступ *оџозџ на џоре*, успех родно осетљиве језичке политике и планирања много је вероватнији“ (Филиповић 2009б: 119).

Такве би промене биле постепено прихватане у друштву, не вршећи било какав притисак на оне који се са њима не слажу, што би постепено и у идеалном смислу резултирало променама у лингвистичком понашању, тј. довело до промене у *џоворном* понашању и култури. У питању је принцип тзв. *сџонџиано изнеџреноџ језичкоџ џонашања*, који Филиповић уводи под претпоставком да би у широј јавности промена лакше заживела уколико је неусиљена и ненаметнута. Истраживачи сматрају да је проблем у незнању или недостатку алтернативних опција које би се могле понудити широј јавности.

Ова проблематика са свом својом комплексношћу услед сложених корелација језика и свих осталих друштвених, културолошких, економских, историјских и осталих чинилаца, превазилази оквире критичке социолингвистике и изискује интердисциплинарни научни приступ.

ИСТРАЖИВАЊА ЈЕЗИКА И РОДА: ГДЕ СМО САДА?

У свом осврту на соцолингвистичка истраживања језика и рода Камерон (2020) наглашава да ово поље истраживања данас представља *мејнсџирим*.⁵ Изненађена мањкавошћу истраживања у овој области данас, она наводи да питање женске подређености у друштву и однос према њима никако не представљају новост,

4 Детаљније о решењима видети код (Савић 1998).

5 „Нормализујућа, монокултурна форма или она која јој тежи“ (Holert, Terkessidis 1996).

али да за њих представљају свакодневни проблем и реалност са којом се и данас „боре“ (Cameron 2020). Као један од разлога за овакво стање у области истраживања језика и рода у 21. веку, Камерон подвлачи стављање фокуса на питања идентитета у социолингвистици. Скретање пажње на идентитет и схватање степена женствености или мужевности, као и перцепирање рода на институционалном или идеолошком нивоу, допринело је стању у коме неравноправни или подређени положај жена не представља централно питање за социолингвистичка истраживања. Таква реалност је у неким крајевима допринела да положај жена није одмакао од стања у каквом је био 70-их година двадесетог века. Природна је и легитимна потрага за новим истраживачким темама, али Камерон у томе види проблем: „Проблем са кретањем даље јесте у томе што су патријархални друштвени односи остали дубоко укореењени у већини друштава“ (Cameron 2020: 5).⁶

Питање положаја жена можда више не представља централно и довољно атрактивно питање за истраживање, али за већину жена, оно и даље јесте очигледан и изражен проблем. О таквој реалности говори и Филиповић која напомиње:

„Traditional linguistic gender practices are being maintained well into the 21st century due to the maintenance and reinforcement of a specific gender ideology, reflected in all domains of social life: education, professional sphere, personal communication, etc.“ (Filipović 2011: 115).⁷

Да је потреба за истраживањима у овој области реална и оправдана напомињу и други аутори у реиздањима својих истакнутих дела у области језика и рода. Екерт и Мек Конел Гинет апелују на читаоце да све новине о односу језика и рода сагледају у склопу са свим својим знањем у тој области, перцепирају с пажњом и буду свесни да дефинитивних одговора заправо нема (Eckert, McConnell-Ginet 2013). На неопходност истраживања односа језика и рода у нашој средини поред поменутих Филиповић (2009а,б, 2011) и Савић (1998, 2020) својим радом указује све више аутора/-ки. Афирмисању истраживања односа језика и рода допринеле су и ауторке овог чланка Николић и Бабић Антић (2019) осврћући се у свом чланку из 2019. на проблематику женског језика у медијском дискурсу. Да ова истраживачка област нуди мноштво тема доказ су и монографије које су објавиле Бабић Антић (2022), Беговић (2016), Бошковић Марковић (2015) и Кузмановић Јовановић (2013), а у којима проблематици односа језика и рода приступају са различитих аспеката.

ЗАКЉУЧАК

Праћење родно-језичких односа и језичке политике и планирања од тренутка када је по први пут препозната родна асимерија у језицима 70-их година двадесетог века, затим бурних 80-их и 90-их, те увођење концепта делатне заједнице

6 „A problem with moving on is that patriarchal social relations remain deeply embedded in almost all societies“ Превод цитата: Бабић-Антић и Николић.

7 „Традиционалне родно језичке праксе настављене су и дубоко у 21. веку услед одржавања и подстрекивања специфичне родне идеологије, која се рефлектује на све домене друштвеног живота: образовање, професионалну сферу, личну комуникацију, и сл.“ (превод: Бабић Антић и Николић).

у социолингвистичка истраживања, а и друге дисциплине које се овом методом служе, представљају надаре занимљив процес.

Критичка социолингвистика са појавом концепта делатне заједнице оповргава застареле стереотипе о разликама у комуникативним способностима жена и мушкараца. Емпиријски докази бројних истраживања која су утрла пут модерној критичкој социолингвистици сведоче о томе.

Истраживања односа језика и рода пружају увид у реалан положај жена у датом друштву, као и податке о месту и видљивости жене у језику. Начин на који је жена третирана у језику говори много о одређеном друштву, дајући одговор на питање да ли је реч о патријархалном друштву и свим његовим конвенцијама које се односе на третирање жена у датом друштву. Такође, у оквиру сваког културног модела карактеристичног за конкретно друштво и доминантне идеологије које директно утичу на језичку политику и употребу језика, неопходно је сагледати родно-језичку стварност у интеракцији са свим осталим битним факторима који утичу на језичко диференцирање и одржање појединих дискурзивних пракси.

Критичко-социолингвистички приступ родно-језичком питању тежи увођењу „родне хармоније” у језик и то политиком која је родно осетљива и која неће наставити да занемарује очигледну родну неједнакост. Захваљујући напорима извршних стручњака у овој области, конкретни предлози и методолошки поступци за превазилажење овог проблема већ су понуђени. Ипак, реч је о деликатном питању које залази у све домене друштва и немогуће га је сагледати а да се не узму у обзир историјски, културолошки, економски и други фактори на којима се дато друштво заснива.

Зато питање адекватног решења за отклањање родне-неједнакости у језику мора бити осмишљено „по мери” одређеног друштва, док је време најбољи показатељ колико је потребно друштвеној јавности да препозна и прихвати одређено језичко понашање.

ЛИТЕРАТУРА

- Беговић 2016: Бојана Беговић. „Уједно време родно осетљивој језика и приказ жена у шћамјаним медијима Србији“. Београд: Факултет политичких наука Универзитета у Београду
- Бергвал и др. 2014: Victoria Bergvall, Janet Bing and Alice Freed, „*Rethinking language and gender research: Theory and practice*“. Routhledge: New York
- Бергвал 1999: Victoria Bergvall. „Toward a Comprehensive Theory of Language and Gender. У: *Language in Society*, књ.28, бр.2 (стр.273-293). London: Cambridge University Press.
- Бошковић Марковић 2015: Валентина Бошковић Марковић. „Дискурзивна средсјива за изражавање родних идеологија на примеру студенјиске појулације у Србији“. Београд.
- Влаховић 2003: Нина Влаховић. „О сексизму у Енглеском језику (Да ли је English постао Manglish)“ У *Језик, Друштво, Сазнање*, (стр.73-87). Филолошки факултет. Београд: Чигоја штампа.
- Камерон 2020: Deborah Cameron. „Language and gender: Mainstreaming and the persistence of patriarchy“ *International Journal of the Sociology of Language*, vol. 2020, no. 263, 2020, pp. 25-30. <https://doi.org/10.1515/ijsl-2020-2078>
- Чешир 2000: Jenny Cheshire. „The Telling or the Tale? Narratives and Gender in Adolescent Friendship Networks“. У: *Journal of Sociolinguistics*, књ.4, бр.2 (стр.234-262) London: Blackwell Publishing Ltd.

- Екерт 1989: Penelope Eckert, „The Whole Woman: Sex and Gender Differences in Variation” У: *Language Variation and Change*, бр.1 (стр.245-267) London: Cambridge University Press.
- Екерт и Мек Конел-Гинет 2013: Penelope Eckert & Sally McConnell-Ginet, „*Language and gender*”. СУР
- Филиповић 2009а: Јелена Филиповић. *Моћ речи. Огледи из критичке социолингвистике*. Београд: Задужбина Андрејевић.
- Филиповић 2009б: Јелена Филиповић. „Rodno osetljive jezičke politike: teorijske postavke i metodološki postupci”. У: *Анали Филолошкој факултета*, бр.21.(стр.109-127) Београд: Филолошки факултет.
- Ћирић 2011: Jelena Ćirić. „Gender and power in the language standardization of Serbian”. In: *Gender and language*, Vol.5, pp. 111 – 131, Equinox publishing.
- Холмс и Мајерхоф 1999: Holmes, Janet и Myerhoff, Miriam. „The Community of Practice: Theories and Methodologies in the New Language and Gender Research”. У: *Language in Society*, књ. 28, бр.2 (стр.173-183) London: Cambridge University Press.
- Камерон 2020: Deborah Cameron. „Language and gender: Mainstreaming and the persistence of patriarchy” *International Journal of the Sociology of Language*, vol. 2020, no. 263, 2020, pp. 25-30.
- Кузмановић Јовановић 2013: Ана Кузмановић Јовановић. „Језик и род: дискурзивна конструкција родне идеологије”. Београд: Чигоја
- Лабов 1990: William Labov. „The Intersection of Sex and Social Class in the Course of Linguistic Change”. У *Language Variation and Change*, бр.2 (стр.205-254) London: Cambridge University Press.
- Лејкоф 1975: Robin Lakoff. „*Language and Woman's place*”. Oxford: Oxford University Press.
- Николић и Бабић Антић 2019: Мелина Николић и Јелена Бабић Антић. „Друштвене импликације женског језика у медијском дискурсу”, *Социолошки преглед*, ЛП (4), 1403–1416.
- Савић и Стевановић 2020: Свенка Савић, и Марјана Стевановић. „Водич за употребу родно осетљивог језика у јавној управи у Србији. Београд: Мисија ОЕБС-а у Србији.
- Савић 1998: Свенка Савић. „Жена сакривена језиком медија: кодекс несексизичке употребе језика.” Београд: Футура публикације.
- Танен 1990: Deborah Tannen. „*You just don't understand: women and men in conversation*.” Ballantine books: New York.
- Талбот 2010: Mary Talbot. „*Language and Gender*”. Cambridge: Polity Press.

Jelena B. BABIĆ ANTIĆ

Milena M. NIKOLIĆ

DEVELOPMENT IN THE RESEARCH OF LANGUAGE AND GENDER IN ANGLOPHONE AND SERBIAN LITERATURE

SUMMARY

Based on the relevant foreign and domestic research and references, this article aims to offer an insight into the most prominent former and current studies in the field of language and gender studies.

In this paper we attempt to present the research that shaped the field known as language and gender studies. When it comes to unequal treatment of women in society and language alike, there have been some positive changes since the seventies, especially in the Western countries. The reality is somewhat different in the Serbian society, due to the influence of persistent patriarchal norms. Moving forward in the field and searching for new and fresh research topics seems to have brought

the things right back at the start. The question of male power over women and the role that gendered-language plays in that process is no longer the central issue of sociolinguistic studies. Hence, some of the most prominent authors from the field are urging to turn the focus back on the issue of gender-biased inequality.

Having in mind everything mentioned above, it seems that there is still significant work to be done in the fields such as critical sociolinguistics, critical discourse analysis and all those fields concerned with gender issues.

Keywords: language and gender, gender sensitive language policy, sociolinguistics, critical discourse analysis.